

Handläggare
Anneli Lindqvist
Telefon: 08-50825587**Till**
Socialnämnden
2026-01-27

Mycket långvarigt ekonomiskt bistånd vid arbetslöshet

Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas rapport.
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till berörda stadsdelsnämnder.
3. Socialnämnden överlämnar rapporten till övriga stadsdelsnämnder för kännedom.

Sammanfattning

Den aktuella kvalitetsgranskningen avser handläggningen av personer med mycket långvarigt ekonomiskt bistånd där försörjningshindret utgörs av arbetslöshet. Granskningen har avsett enheterna för ekonomiskt bistånd på stadsdelsförvaltningarna Bromma och Hässelby-Vällingby. Underlaget för granskningen består av en genomlysning av 16 individärenden, med fokus på en femårsperiod mellan 2019 och 2024, ett dialogmöte med de granskade förvaltningarna samt intervjuer med sakkunniga.

Det framkom av granskningen att målgruppen har en komplex problematik som påverkas av flertalet individuella faktorer som bidrar till problem med egen försörjning. Alla ärenden har genom åren deltagit i flera arbetsmarknadsinsatser utan att närma sig arbete. De granskade ärendena har istället fått en förstärkt social problematik och ohälsa. I merparten av ärendena framkom att det förändringsinriktade arbetet i begränsad utsträckning har kunnat ges utrymme i relation till personernas komplexa behov. Handläggningen av dessa ärenden har i synnerhet präglats av de månatliga bedömningarna av försörjningsstöd.

Av granskningen framgår att standardiserade insatser har begränsade möjligheter att fullt ut möta ärendenas komplexa problematik. Arbetet påverkas även av samordningsutmaningar med andra huvudmän, varierande kontinuitet samt tidskrävande administrativa uppgifter. Samordning tillsammans med hälso- och sjukvård är särskilt utmanande vilket bidrar till att ett mer hälso-

och återhämtningsinriktat perspektiv ofta saknas i ärendena trots identifierade behov.

Samtidigt har goda arbetssätt för att möta målgruppen identifierats både i dokumentation, vid dialogmöte med representanter från stadsdelsförvaltningarna, samt genom pågående projekt, både inom och utanför Stockholms stad. Erfarenheter visar att teambaserat arbete, gemensamma kartläggningar, motivationshöjande insatser, täta uppföljningar och samordnade parallella insatser skapar bättre förutsättningar för individanpassat stöd som ger effekt.

Ur ett barnrättsperspektiv är det viktigt att i större utsträckning kartlägga barns situation när familjer varit aktuella inom ekonomiskt bistånd under en längre tid. Genom att i högre grad uppmärksamma föräldrar som får ekonomiskt bistånd och sätta hela familjens behov i centrum kan barnrättsperspektivet stärkas och bidra till bättre stöd för barnens trygghet och utveckling.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner denna kvalitetsgranskning.

Bakgrund

Det aktuella granskningstemat valdes utifrån ett behov av fördjupad kunskap om personer som under lång tid erhållit försörjningsstöd, där arbetslöshet utgör det centrala hindret för egen försörjning.

Granskningens generella syfte är att undersöka hur förvaltningarnas handläggning överensstämmer med lagstiftningen samt om lagstiftningen tillämpas på ett likställt sätt i stadens socialtjänst. Granskningsarbetet planeras utifrån en granskningsmodell som dels bygger på lagstiftningens bestämmelser om god kvalitet inom socialtjänsten och dels på de kvalitetsområden som 2010 utformats av Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR):

- Trygghet och säkerhet
- Självbestämmande och integritet
- Tillgänglighet
- Helhetssyn och samordning
- Kunskapsbaserad verksamhet
- Effektivitet

Granskningen har utöver ovan också fokuserat på barnrätts- och jämställdhetsperspektiv.

Ärendet

Nedan följer en analys av granskningsresultatet utifrån de kvalitetsområden SKR och Socialstyrelsen tagit fram samt en jämställdhetsanalys.

Trygghet och säkerhet

Granskningen visar att dokumentationen generellt respekterar individens integritet och möjliggör uppföljning, men kvaliteten varierar mellan ärenden och handläggningsperioder. Närmare och mer intensiv handläggning ger bättre förståelse för individens situation och bidrar till tydligare framsteg, vilket syns både i ordinarie handläggning och när ärenden aktualiserats inom pågående projekt Stockholmskraften¹. Fördjupade utredningar bör göras i större utsträckning och initieras senast vid 10 månaders aktualisering vilket är enligt stadens riktlinjer, för att insatserna ska utgå från individens faktiska förutsättningar och tajma tidsfönster för motivation. Motivation hos målgruppen urholkas över tid varpå tidsfönster för motivation är viktigt att fånga upp².

Variationer i planering och bedömningar som inte grundats på målgruppens faktiska livsförhållanden har synliggjorts vilket påverkar förutsägbarheten för den enskilde. En mer sammanhållen och konsekvent handläggning, med systematiska överlämningar vid handlägggarbyten kan stärka kontinuitet, förutsägbarhet och kvalitet i insatserna.

Självbestämmande och integritet

Handläggningen av de granskade ärendena visade generellt respekt för de enskildas integritet och självbestämmanderätt. Granskningen visar att autonomi och självständighet är viktiga drivkrafter hos målgruppen och framträder särskilt i början av aktualisering för att sedan avta. Det görs individuella anpassningar för den enskilde men effekterna begränsas av standardiserade insatser som inte möter upp komplex problematik. För att förebygga långvarigt bistånd behöver planeringen vara individanpassad, ge den enskilde verkligt inflytande och anpassas utifrån personliga förutsättningar, vilket kan skapa långsiktiga, positiva förändringar. En annan förutsättning som krävs är att det sker ett mer teambaserat och integrerat arbete där fler kompetenser och huvudmän bidrar i arbetet, vilket i sin tur bidrar till att individens delaktighet möjliggörs och därmed ges också individen reell möjlighet att påverka sin situation.

¹ Stockholmskraften är ett samverkansprojekt mellan Arbetsförmedlingen, Stockholms stad och Samordningsförbundet som tar avstamp i BIP. Projektet pågår under år 2024–2027.

² Socialstyrelsen (2021) Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten.

Tillgänglighet

Granskningen visar att tillgängligheten påverkas av flera faktorer och att den kan behöva utvecklas sett till målgruppens komplexa behov. Fysiska möten mellan handläggare på ekonomiskt bistånd och den enskilde sker i genomsnitt endast en gång per år.

Telefonkontakt, epost och digitala möten kompenserar till viss del för behovet av kontinuitet men är inte tillräckligt sett till målgruppens behov. Granskningen säger inget om hur målgruppens kontakter sker med jobbtorgen, men det går att förutsätta att kontakten med jobbtorgen inom ramen för insatser är betydligt tätare.

Tolk används i stort när det är behövligt vilket stärker tillgängligheten. Det framgår av granskningen att krav och villkor kan bli otydliga för personer med komplexa behov, särskilt för personer med språksvårigheter eller funktionsnedsättningar. Detta påverkar både delaktighet och möjligheten till träffsäkra insatser. Genom anpassad kommunikation kan kontakten med socialtjänsten och andra aktörer, som hälso- och sjukvården, bli mer tillgänglig och effektiv.

Helhetssyn och samordning

Granskningen visar att mycket långvariga ärenden inom ekonomiskt bistånd ofta präglas av komplexa sociala problem och ohälsa vilket kräver samordning. Både ärendegranskningen, dialogmöte och intervjun med brukarorganisation visar att dagens samordning är utmanande, vilket påverkar helhetssyn och möjligheten till adekvata parallella insatser. Inom socialtjänsten, särskilt mellan ekonomiskt bistånd och jobbtorgen, framkom en bättre samordning och större samsyn. Samtidigt var förutsättningarna för mer individanpassade insatser fortfarande begränsade. Samordnad individuell plan (SIP) som verktyg används i väldigt begränsad utsträckning vilket delvis beror på svårigheten att få till dessa möten med de aktörer som behövs, så som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Stockholm. Samordningen försvåras också av avsaknaden av fördjupade utredningar vilket är en grund för helhetssyn i komplexa ärenden. Erfarenheter från projekt som Stockholmskraften³ visar att multikompetenta team och mer intensiv och individanpassad samordning kan stärka motivation hos både den enskilde och handläggaren och bidra till ett kollegialt lärande där resurser används effektivt, vilket igen förstärker behovet av att BIP⁴

³ Stockholmskraften är ett samverkansprojekt mellan Arbetsförmedlingen, Stockholms stad och Samordningsförbundet som tar avstamp i BIP. Projektet pågår under år 2024–2027.

⁴ BIP står för Beskæftigelses Indikator Projekt, en dansk studie som mäter progression hos personer med komplexa behov för att förstå vad som hjälper dem vidare till arbete eller studier.

förankras som arbetssätt i relation till målgruppen. Det skapar förutsättningar för reell förändring hos individen, vilket möjliggör utveckling mot egen försörjning. Arbetssättet ligger i linje med intentionerna i den nya socialtjänstlagen och stärker möjligheterna till ett sammanhållet och hållbart stöd.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

Granskningen visar att IB⁵ och FIA⁶ kan bidra till en kvalitativ kartläggning av behov och resurser om de utförs med kvalitet och regelbundenhet enligt stadens riktlinjer. Sett till målgruppen sker uppföljningar för sällan för att det ska bli effektivt och det saknas inte sällan fördjupade utredningar vilket bidrar till planeringar som inte vilar på en helhetssyn. Genom att kombinera kunskapsbaserade metoder med nära stöd från handläggare kan insatserna bli både relevanta och långsiktigt effektiva. Att arbeta målinriktat och kunskapsbaserat med denna målgrupp är att fortsatt utveckla och implementera metoden utifrån BIP⁷. Projekt Stockholmskraften utgör exempel på implementering av BIP i rapporten, men implementering av BIP som metod är också ett arbete som pågår utanför projektet i olika utsträckning i Stockholmsstads stadsdelsförvaltningar.

Barnrättsanalys

Granskningen visar att barnrättsperspektivet kan stärkas och tillämpas mer konsekvent för barn som är hemmavarande i mycket långvariga ärenden inom ekonomiskt bistånd. Regelbundna kartläggningar och fler hembesök enligt Stockholms stads stödmaterial för tillämpning av barnrättsperspektivet skulle ge bättre insyn i barns behov och öka möjligheten till att säkerställa goda levnadsvillkor, skolgång, fritidsaktiviteter, hälsa och trygghet. Barnkonsekvensanalyser används i allt större utsträckning, men komplettering med individuella bedömningar och systematiskt säkerställd delaktighet behövs för att barnets bästa ska vägas in i beslutsfattandet på ett strukturerat och rättssäkert sätt.

Att göra barn delaktiga behöver anpassas efter ålder, mognad och förståelse, och delaktigheten bör säkerställas i större utsträckning, både direkt till barnet när det är lämpligt och via föräldrar.

Pågående metoder och projekt som skrivarstugor⁸ och OKR⁹ vilka

⁵ Initial bedömning, Stockholms stad eget bedömningsinstrument för handläggning inom ekonomiskt bistånd.

⁶ Förutsättningar inför arbete, Socialstyrelsens bedömningsinstrument för fördjupad utredning vid handläggning av ekonomiskt bistånd.

⁷ BIP står för Beskäftigelses Indikator Projekt, en dansk studie som mäter progression hos personer med komplexa behov för att förstå vad som hjälper dem vidare till arbete eller studier.

⁸ Skrivarstuga innebär att enheten varje månad tar tillfälle att tillsammans lära av varandra för att skriva barnkonsekvensanalyser.

⁹ Objective Key Result, målinriktat och strukturerat arbetssätt som används i ett intensifierat arbete med föräldrar.

båda är initiativ inom Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning, visar på aktivt arbete för att stärka barnrättsperspektivet. Vidare kan Stockholms stad inspireras av projektet FFIA¹⁰ i Göteborg som visar att ett helhetsfokus på familjens behov kan bidra till tryggare uppväxtvillkor och stödja barns långsiktiga möjligheter.

Jämställdhetsanalys

Analysen av de granskade ärendena visar att kvinnor med långvarigt ekonomiskt bistånd ofta är ensamstående med ansvar för minderåriga barn och att deras situation påverkas av faktorer som begränsade språkkunskaper, frånvaro av gymnasieutbildning, fysisk och psykisk ohälsa samt begränsad arbetslivserfarenhet. Även om arbetsmarknadsinsatser och språkstudier erbjuds i liknande omfattning för kvinnor och män, tar insatserna inte alltid hänsyn till omsorgsansvar och hela familjens behov.

Granskningen visar potential att utveckla handläggningen genom att systematiskt beakta könsspecifika behov och särskilt stödja ensamstående kvinnor med barn. Ett strukturerat och proaktivt arbetssätt kan stärka kvinnors möjligheter till självförsörjning och bidra till förbättrade uppväxtvillkor för barnen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 21 januari 2026. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 22 januari 2026.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning avseende mycket långvarigt ekonomiskt bistånd vid socialnämndens stadsdelsförvaltningarna Bromma och Hässelby- Vällingby. Vidare att rapporten överlämnas till berörda och övriga stadsdelsnämnder.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Mycket långvarigt ekonomiskt bistånd vid arbetslöshet - Socialtjänstinspektörernas kvalitetsgranskning

¹⁰ Fler föräldrar i arbete, projekt i Göteborg som arbetar behovsorienterat sett till hela familjens behov för föräldrar att komma ut i arbete.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2026-01-13
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2026-01-13